

Kapitel 10

GRAMMATIK

Läs s. 84-86.

Att kunna:

- Verbets tre stammar (G22)
- Vad som menas med verbtema och vilka former som ingår i det (G23)
- Perfekt och pluskvamperfekt, både regelbundna och oregelbundna verb

Verbtema

Ett svenskt verbtema består av följande former av verbet: infinitiv, imperfekt (också kallat preteritum) och supinum, t ex *kalla, kallade, kallat; se, såg, sett*. Supinum står efter former av *ha* i perfekt och pluskvamperfekt: *har/hade kallat, har/hade sett*. Supinum ska inte blandas ihop med perfekt particip som till formen liknar eller sammanfaller med supinum men som står efter en form av *vara* eller *bli* (*är/blir kallad, är/blir sedd*) och används som ett adjektiv.

Perfekt och pluskvamperfekt

Perfekt och pluskvamperfekt i svenskan bildas med en kombination av hjälp verbet *ha* och supinum, *har gjort* respektive *hade gjort*. I latinet däremot bildas dessa tempus genom särskilda böjningar, t ex *fecit* 'han/hon har gjort' och *fecerat* 'han/hon hade gjort'.

Latinskt perfekt – termen betyder 'fullbordad (handling)' – kan beroende på sammanhanget i en text översättas antingen med perfekt (*har gjort*) eller imperfekt/preteritum (*gjorde*). Om handlingen ses som fullbordad i det förflutna översätts perfekt med imperfekt/preteritum (vanligast). Översättning med perfekt används för att beskriva att verbets handling har avslutats men har betydelse för nuet.

Pluskvamperfekt – termen betyder 'mer (*plus*) än (*quam*) fullbordad (handling)' – anger att något skedde eller inträffade före en annan handling i det förflutna (*hade gjort*).

ÖVNINGAR

Gör övningarna på s. 87 och därefter extraövningarna nedan.

1 Vilken är presens- resp. perfektstammen i följande verb? (G23; 22:1, 2)

	presensstam	perfektstam
<i>ambulo</i> 1 gå, promenera		
<i>terreo, terrui, territum</i> 2 förskräcka		
<i>sedeo, sēdi, sessum</i> 2 sitta		
<i>carpo, carpsi, carptum</i> 3 plocka		

	presensstam	perfektstam
<i>dico, dixi, dictum</i> 3 säga		
<i>ago, ēgi, actum</i> 3 göra, handla		
<i>tango, tetigi, tactum</i> 3 vidröra		
<i>facio, fēci, factum</i> 3 (i-stam!) göra		
<i>punio</i> 4 straffa		
<i>venio, vēni, ventum</i> 4 komma		

2 Verb: perfekt (G27:1)

Formerna nedan är perfekt. Gör singular till plural och tvärtom. Verben är hämtade från övn. 1: *ambulo* (1), *terreo* (2), *dico* (3) och *venio* (4).

A	B	C	D
1. ambulāvit	1. terruimus	1. dixistis	1. venērunt
2. ambulavistis	2. terruērunt	2. dixi	2. venisti
3. ambulāvi	3. terruisti	3. dixit	3. venimus

3 Verb: pluskvamperfekt (G27:2)

Gör singular till plural och tvärtom. Verben är desamma som i övn. 2.

A	B	C	D
1. ambulaverant	1. terruerātis	1. dixerāmus	1. venerat
2. ambulaveras	2. terrueram	2. dixerant	2. venerātis
3. ambulaverāmus	3. terruerat	3. dixeras	3. veneram

4 Oregelbundna verb: imperf, perf och pluskvamperf (G30:4, 5, 12)

Ange 3 p sg och pl av *sum*, *possum*, *volo*, *nolo*, *eo*, *fero* i imperf, perf och pluskvamperf (av *fero* endast aktiva former!). Ställ upp på följande sätt:

	imperf	perf	pluskvamperf
<i>sum</i> 'vara'	<i>erat</i> <i>erant</i>	<i>fuit</i> ...	<i>fuerat</i> ...

5 Verb: perfekt och pluskvamperfekt (G27:1-2)

Ange för presensformerna motsvarande perfekt- och pluskvamperfektform. Verben är:

<i>laboro</i> (1) 'arbeta'	<i>punio</i> (4) 'straffa'
<i>habeo, habui, habitum</i> (2) 'ha'	<i>facio, feci, factum</i> (3, i-stam) 'göra'
<i>scribo, scripsi, scriptum</i> (3) 'skriva'	<i>tango, tetigi, tactum</i> (3) 'vidröra'

	perfekt	pluskvamperfekt
A) <i>laboro</i>		
1. laborat
2. laborant
B) <i>habeo</i>		
1. habes
2. habetis
C) <i>scribo</i>		
1. scribo
2. scribimus
D) <i>punio</i>		
1. punit
2. puniunt
E) <i>facio</i>		
1. facis
2. facitis
F) <i>tango</i>		
1. tango
2. tangimus

6 Verb: perfekt eller inte? (G27:1; 30:4)

Vilken form är perfekt? Översätt perfektformen till svenska.

1. sedit – sedet
2. voluit – vult
3. respondemus – respondimus
4. egit – agit
5. sentit – sensit
6. imus – iimus
7. vicit – vincit
8. incipimus – incepimus
9. legitis - legistis
10. videt – vidit

FACIT TILL EXTRAÖVNINGARNA

1

presensstam	perfektstam
ambula-	ambulav-
terre-	terru-
sede-	sēd-
carp-	carps-
dic-	dix-
ag-	ēg-
tang-	tetig-
facī-	fēc-
puni-	puniv-
veni-	vēn-

- 2 A) 1. ambulaverunt 2. ambulavisti 3. ambulavimus
 B) 1. terrui 2. terruit 3. terruistis
 C) 1. dixisti 2. diximus 3. dixerunt
 D) 1. venit 2. venistis 3. veni

- 3 A) 1. ambulaverat 2. ambulaveratis 3. ambulaveram
 B) 1. terrueras 2. terrueramus 3. terruerant
 C) 1. dixeram 2. dixerat 3. dixeratis
 D) 1. venerant 2. veneras 3. veneramus

4

	imperf	perf	pluskvamperf
sum	<i>erat</i> <i>erant</i>	<i>fuit</i> <i>fuerunt</i>	<i>fuerat</i> <i>fuerant</i>
possum	<i>poterat</i> <i>poterant</i>	<i>potuit</i> <i>potuerunt</i>	<i>potuerat</i> <i>potuerant</i>
volo	<i>volebat</i> <i>volebant</i>	<i>voluit</i> <i>voluerunt</i>	<i>voluerat</i> <i>voluerant</i>
nolo	<i>nolebat</i> <i>nolebant</i>	<i>noluit</i> <i>noluerunt</i>	<i>noluerat</i> <i>noluerant</i>
eo	<i>ibat</i> <i>ibant</i>	<i>iit</i> <i>ierunt</i>	<i>ierat</i> <i>ierant</i>
fero	<i>ferebat</i> <i>ferebant</i>	<i>tulit</i> <i>tulerunt</i>	<i>tulerat</i> <i>tulerant</i>

- 5 A) 1. laborav-it, laborav-era-t 2. laborav-erunt, laborav-era-nt
 B) 1. habu-isti, habu-era-s 2. habu-istis, habu-era-tis
 C) 1. scrips-i, scrips-era-m 2. scrips-imus, scrips-era-mus
 D) 1. puniv-it, puniv-era-t 2. puniv-erunt, puniv-era-nt
 E) 1. fec-isti, fec-era-s 2. fec-istis, fec-era-tis
 F) 1. tetig-i, tetig-era-m 2. tetig-imus, tetig-era-mus

- 6 1. sedit (han/hon har suttit) 2. voluit (han/hon har velat) 3. respondimus (vi har svarat)
4. egit (han/hon har gjort) 5. sensit (han/hon har märkt) 6. iimus (vi har gått)
7. vicit (han/hon har segrat) 8. incepimus (vi har börjat) 9. legistis (ni har läst)
10. vidit (han/hon har sett)

ÖVERSÄTTNING AV DEN LATINSKA TEXTEN

De virginibus Sabinis (Om de sabinska jungfrurna)

Få kvinnor hade emellertid kommit till fristaden. Därför hade romarna inte hustrur (inga hustrur). Sändebud, som Romulus hade skickat, anhöll om kvinnor hos grannfolken. Inget folk ville emellertid ge romarna [några] kvinnor.

Romulus tänkte då ut en listig plan. Han bjöd in grannfolken till stora spel. I synnerhet sabinerna kom från bergen med sina barn och hustrur. Inte bara ville de se spelen utan även den nya staden. När tiden för spelen hade kommit och alla tittade uppmärksamt, gav Romulus plötsligt tecken till de romerska ynglingarna. Ynglingarna rövade genast bort sabinernas döttrar. Jungfrurnas (Flickornas) föräldrar, som hade kommit till spelen utan vapen, flydde vredgade (arga). Romulus lovade emellertid äktenskap åt alla jungfrurna (flickorna). Med detta löfte lindrade han jungfrurnas vrede.

Efter några år (Några år senare) förklarade dock sabinerna romarna krig. Striden blev våldsam. Då rusade de sabinska kvinnorna, som nu var romarnas hustrur, fram bland lansarna (spjuten). Kvinnorna uppmanade de stridande att avsluta (upphöra med) striden. Saken gjorde starkt intryck på alla; det blev plötsligt tyst och stilla. Romarna och sabinerna slöt inte bara fred utan skapade en stat av två. Sabinerna lämnade sina gamla hemvister och flyttade till den nya staden. Rom, som hade varit en liten stad, var nu en stor stad.